

# REFORMA ECONOMICĂ ȘI POLITICA SOCIALĂ

Maria MOLNAR

Nivelul de trai relativ scăzut al populației, existența unor probleme acumulate în vechiul sistem economic, precum și impactul social puternic al reformei economice, al evoluțiilor înregistrate în societatea românească în ultimii doi ani și jumătate au impus și au menținut în actualitate preocupările de protecție socială, de politică socială în general.

## 1. Protecția socială-între necesitate și posibilitate

Aceste preocupări se manifestă pe trei planuri. Primul, fără îndoială cel mai prolific, este cel al dezbaterilor de ordin teoretic-principial sau pragmatic privind necesitatea și posibilitatea protecției sociale, conținutul și sfera sa de cuprindere, al declarațiilor de intenții în acest domeniu sau al criticilor privind politica promovată pînă în prezent. Cantonate în cea mai mare parte în contextul disputei politice și mult mai puțin în cel al cunoașterii științifice, aceste dezbateri au avut mai mult rolul evidențierii, pe de o parte, a nevoilor concrete de protecție socială, a amploarei și gravității problemelor sociale, a erorilor de politică economică și socială care au agravat aceste probleme sau au generat altele noi și, pe de altă parte, a dificultăților și restricțiilor care grevează asupra posibilităților de soluționare a acestor probleme. În ceea ce privește finalitatea lor practică, operațională, aceste dezbateri s-au dovedit însă mult mai sterile. Practic nu se poate vorbi de conturarea unor programe concrete, coerente, de protecție socială, a unor concepții încheiate, bine fundamentate de politică socială și de reformă în domeniul social.

Din spectrul larg de puncte de vedere

privind protecția socială în perioada de tranziție la economia de piață considerăm demne de menționat două, extreme, dar la fel de păgubitoare prin consecințele lor economice, sociale, morale. Este vorba de absolutizarea nevoii de protecție socială și ignorarea relației dintre starea și evoluția economiei și posibilitățile de constituire și dezvoltare a unui sistem de protecție socială, posibilitățile de soluționare a problemelor sociale în general. Este evident că soluțiile care pot fi gîndite dintr-o astfel de perspectivă și care de cele mai multe ori constau în sporirea peste posibilități a veniturilor bănești ale populației nu pot asigura decît o aparență a protecției, o rezolvare cel mult pe termen scurt, cu consecințe grave asupra echilibrului economic, asupra posibilităților viitoare de rezolvare de fond a problemelor sociale, iar vehicularea lor poate conduce la agravarea tensiunilor sociale.

Dăunătoare, după părerea noastră, este și considerarea costurilor sociale ale reformei economice și a dimensiunilor lor, mai mari în condițiile țării noastre, ca o fatalitate, ca un preț pe care populația trebuie să-l plătească în mod obligatoriu pentru a ajunge în viitor la un anumit nivel de bunăstare; cu amendamentul că societatea poate contribui la diminuarea acestui cost, pentru anumite categorii de populație, în funcție de posibilitățile de care dispune. Se pierde aici din vedere, posibilitatea ca politica socială să aibă un caracter preventiv, faptul că starea și evoluția, pozitivă sau negativă, a parametrilor sociali pot să ofere și trebuie să constituie jaloane importante ale determinării amploarei și ritmului reformei economice, ale conducerii acestui proces, faptul că obiectivele politicii

sociale și restricțiile impuse de înfăptuirea acesteia nu trebuie neglijate în formularea politicilor de ajustare structurală a economiei, că, prin fundamentarea complexă și pregătirea temeinică a fiecăreia dintre măsurile de reformă, populația ar putea fi "protejată", cel puțin parțial, de povara costurilor reformei.

Este evident, din amploarea, caracterul și conținutul dezbaterilor purtate asupra ei, că problema costurilor sociale și a protecției sociale reprezintă unul din punctele vulnerabile ale procesului de reformă care se desfășoară în prezent, o problemă a cărei importanță și dificultate nu au fost suficient de atent evaluate la inițierea procesului de reformă, după cum nici pe parcursul derulării etapelor reformei, impactul său social nu a constituit întotdeauna un element de fundamentare de prim plan. Ea a devenit una din cele mai grele probleme ale etapei actuale și amenință să se amplifice în continuare, devenind aproape insolubilă.

Analizând problematica protecției sociale în țara noastră, din perspectiva teoriei economice și a experienței acumulate, cu plusurile și minusurile ei, având în vedere determinarea complexă a corelației socialului cu economicul, evoluțiile pe termen lung din țările dezvoltate și cele recente din țările aflate în tranziția la economia de piață, apreciem că:

a) tranziția la economia de piață face necesară promovarea unei politici sociale cu acțiuni de protecție socială, deopotrivă preventivă și reparatorie; b) practic cea mai mare parte a populației se află în situația de a avea nevoie de "protecția nivelului său de trai" în fața riscurilor de diminuare a acestuia induse de reforma economică; c) baza reală a creșterii nivelului de trai al populației și a asigurării unei protecții sociale eficiente o constituie relansarea economiei naționale, acesta fiind obiectivul spre care trebuie orientate cu prioritate preocupările tuturor

partenerilor sociali; d) în condițiile puternicului declin al economiei naționale, la care se adaugă și imperativele stabilizării macroeconomice, este imposibilă asigurarea protecției tuturor categoriilor de populație afectate, fiind posibilă de fapt numai o gestionare a scăderii nivelului de trai, în așa fel încât aceasta să nu lovească prea puternic anumite categorii ale populației, să fie ajutate categoriile puternic defavorizate să supraviețuiască; e) în gândirea programului de stabilizare macroeconomică "ancora" veniturilor populației trebuie manevrată cu multă atenție și dibăcie; o politică deosebit de restrictivă în acest domeniu nu va putea să aibă, după părerea noastră, eficiența scontată, întrucât în țara noastră, inflația are o determinare complexă, spirala venituri- prețuri constituind numai unul din factori și nu cel mai important; în schimb, pe termen lung, o corelație venituri- prețuri puternic restrictivă poate conduce la scăderea puterii de cumpărare a veniturilor dincolo de limita de suportabilitate și de un punct critic, sub care cererea solvabilă se află sub nivelul celei corespunzătoare asigurării unui trai decent, iar la anumite categorii de bunuri și servicii (cele care nu sînt de strictă necesitate) sub nivelul ofertei, cu un efect inhibant pentru producție.

## 2. Rolul mișcărilor revendicative

Un al doilea plan al preocupărilor privind protecția socială este acela al revendicărilor, mai mult sau mai puțin imperative, în acest domeniu. Derivînd din aspirația oamenilor, dacă nu de a-și îmbunătăți, cel puțin de a-și menține standardul de viață, precum și din capacitatea unor grupuri de a exercita o anumită presiune asupra patronatului și executivului, mișcările revendicative au avut un oarecare rol în adoptarea diferitelor măsuri de politică socială.

Revendicările au vizat creșterea salariilor, determinând o dinamică mai accelerată a acestora (în termeni nominali) decât cea care s-ar fi realizat în urma indexărilor și compensărilor. Principalul lor rol pozitiv a constat în faptul că au obligat factorii de decizie să acorde o atenție mai mare aspectelor și consecințelor sociale ale reformei, diminuând sau redistribuind, în timp, o parte a costurilor sale sociale. Acționând într-un mediu politic, instituțional-juridic fragil, în condițiile absenței unui mediu economic adecvat funcționării pieței muncii, mișcările revendicative au avut însă, și implicații negative, legate de adoptarea sub presiune, fără suficientă pregătire, a unor măsuri privind veniturile sau timpul de muncă, favorizarea netă a unor categorii de populație care dispun de o forță de presiune mai mare și o anumită poziție în economie (salariații din unele ramuri, cum sînt transporturile, energia electrică, industria minieră etc.), comparativ cu alte categorii (îndeosebi pensionarii), deteriorarea gravă a raporturilor între veniturile diferitelor categorii de populație, îndepărtarea lor de cele normale, echitabile, în conformitate cu munca prestată, gradul de pregătire și competența profesională etc.

### **3. Primele măsuri de politică socială**

Al treilea și cel mai important plan al preocupărilor de politică socială este cel al măsurilor practice adoptate în acest domeniu.

Măsurile de politică economică au vizat într-o primă perioadă, o serie de îmbunătățiri ale nivelului de trai al populației - creșteri ale veniturilor, sporirea timpului liber (reducerea săptămînii de lucru, creșterea duratei concediilor de odihnă), ameliorarea (pe seama importurilor și a reducerii

exporturilor) a ofertei unor bunuri de consum deficitare etc. -, îmbunătățirea situației unor categorii de populație puternic defavorizate - persoane handicapate, persoane aflate în instituții de asistență socială (copii, bătrîni, bolnavi), invalizi, veterani și văduve de război, pensionari CAP. Urmînd unei perioade îndelungate de austeritate și privațiuni și răspunzînd aspirațiilor de mai bine ale populației, în contextul unei politici cu vădite accente populiste, aceste măsuri au determinat o anumită îmbunătățire temporară a nivelului de trai, repararea sau cel puțin diminuarea unor nedreptăți anterioare. Ele au contribuit, însă, la accentuarea dezechilibrelor existente în economie, precum și la declinul producției sociale.

### **4. Protecția socială în condiții de inflație și șomaj**

Cele mai importante și ample măsuri de politică socială adoptate pînă în prezent sînt cele de protecție a populației în fața riscurilor induse de reforma economică - șomaj, scăderea puterii de cumpărare, a veniturilor datorită inflației, sărăcie -, de atenuare a impactului social al măsurilor de reformă și de gestionare a costurilor sociale ale acesteia. Sînt măsuri de protecție socială a șomerilor și reintegrarea lor profesională, stabilirea salariului minim, indexarea veniturilor și compensarea pierderilor determinate de creșterea prețurilor, subvenționarea unor bunuri și servicii de strictă necesitate, vînzarea către populație, la prețuri avantajoase, a locuințelor construite din fondurile statului.

Instituite în contextul liberalizării pieței muncii și a prețurilor, nuanțate și perfecționate în diferitele etape ale reformei, într-o concepție care corespunde deopotrivă cerințelor de protecție socială și exigențelor programelor de stabilizare

macroeconomică și ale restructurării economiei, aceste măsuri constituie pînă în prezent principala componentă socială a reformei. Este de remarcă efortul de sincronizare a lor cu măsurile de reformă economică (măsurile de indexare - compensare au secondat fiecare etapă a liberalizării prețurilor), de adaptare a instrumentelor și mecanismelor de protecție la evoluția nevoilor de protecție (prelungirea perioadei de acordare a ajutorului de șomaj și instituirea unei alocații de sprijin după expirarea acestei perioade) și la mersul reformei. Au avut loc chiar schimbări de ritm ale liberalizării prețurilor în funcție de proporțiile deteriorării veniturilor reale ale populației (amînarea reducerii subvențiilor, a majorării prețurilor și tarifelor la produsele și serviciile protejate). Însăși efectuarea în mai multe etape a liberalizării prețurilor a avut în vedere necesitatea protecției puterii de cumpărare a veniturilor de efectele unei creșteri masive și bruște a prețurilor.

Constituirea sistemului de protecție a șomerilor a permis asigurarea unui anumit nivel al veniturilor pentru un număr din ce în ce mai mare de persoane (peste 350 mii în mai 1992), care, din diferite cauze, și-au pierdut locurile de muncă. De asemenea, promovarea măsurilor de indexare-compensare a contribuit în mare măsură la atenuarea efectului liberalizării prețurilor asupra evoluției veniturilor reale (salarii, pensii, alocații pentru copii, burse, indemnizații și ajutoare sociale etc.), diminuînd, în proporție de aproximativ jumătate, pierderile de venituri determinate de creșterea prețurilor.

În condițiile scăderii aproape continue și de mari proporții a producției naționale, ale unei inflații, deosebit de puternice (în perioada noiembrie 1990-aprilie 1992, rata lunară medie a inflației a depășit 10%), precum și ale aplicării unor coeficienți de indexare scăzuți (reprezentînd numai

jumătate din creșterea prețurilor), gradul de protecție asigurat de sistemul de măsuri instituit este relativ redus. Această situație este relevată de scăderea considerabilă a veniturilor reale ale populației. Conform estimărilor noastre, în luna iunie 1992, salariul mediu real reprezenta mai puțin de 70% din nivelul realizat în octombrie 1990, salariul minim real - 56%, pensia medie pentru vechime integrală - 60% (în cazul unei pensii, relativ mari în anul 1990, de 4.000 lei - 42%), iar alocațiile familiale ale unei familii cu 3 copii - 35%. Scăderea veniturilor reale a afectat mai puternic familiile cu copii, pe cele cu salarii situate în apropierea salariului minim, familiile de șomeri, precum și familiile de pensionari, determinînd căderea sub pragul de sărăcie a unor categorii tot mai mari de populație, diminuarea accentuată a posibilităților de acoperire din veniturile disponibile a cheltuielilor minime necesare unui trai decent. Potrivit estimărilor noastre, o familie cu 2 copii, în care amîndoi părinții lucrează și obțin venituri la nivelul salariului minim, își poate acoperi numai 50-60% din cheltuielile minime necesare; aceste cheltuieli pot fi acoperite numai în situația în care salariile realizate de fiecare din cei doi părinți se ridică la nivelul salariului mediu<sup>1</sup>). De menționat că există categorii importante ale populației, cum sînt pensionarii țărani, care nu au beneficiat de indexarea veniturilor (uneori pensionarii CAP nu au încasat nici pensiile la nivelul stabilit în anul 1990). Inflația a afectat, de asemenea, foarte puternic economiile populației, nefiind adoptate, pînă în ultima perioadă cînd au fost majorate substanțial dobînzile acordate de CEC, măsuri de protecție a acestor economii; și nu a fost creat nici cadrul instituțional necesar valorificării acestora prin plasamente sigure și eficiente.

Un grad scăzut de protecție se constată și în cazul șomajului. Aceasta derivă, în primul rînd, din faptul că situația de șomer,

pentru un număr tot mai mare de persoane, intervine în condițiile scăderii puterii de cumpărare a veniturilor, suprapunerea acestor doi factori conducând la reducerea dramatică a veniturilor. Astfel, un salariat plătit la nivel mediu, care în momentul de față și-a pierdut locul de muncă, înregistrează față de octombrie 1990, o scădere a veniturilor sale reale la jumătate, iar dacă era plătit la nivelul salariului minim, venitul său real se reduce la o treime. Valoarea reală a alocației de sprijin (alocația de care beneficiază șomerii după expirarea perioadei de 270 de zile în care primesc ajutorul de șomaj) care poate fi obținută de un șomer provenit dintr-un salariat plătit la nivel mediu reprezintă numai 15-20% din salariul mediu al anului 1990; la salariul minim acest procent este de aproximativ 10%. Este o diminuare a veniturilor de proporții practic de nesuportat. În al doilea rând, este vorba de gradul scăzut de protecție împotriva șomajului, de faptul că numărul celor lipsiți de locuri de muncă este în continuă creștere și amenință să explodeze într-un viitor apropiat, că se conturează tot mai clar perspectiva unui șomaj de lungă durată; șansele de reintegrare profesională a șomerilor sînt în condițiile actuale minime, în absența unei politici de creare de noi locuri de muncă sau de salvare a celor existente. Suprapunîndu-se cu inflația, care nu dă semne că ar putea fi stăvilită, amplificarea dimensiunilor șomajului va conduce la deteriorarea tot mai puternică a nivelului de trai al unor categorii tot mai mari ale populației.

Măsurile de reformă economică, succesiunea, ritmul și amploarea acestora nu au fost suficient fundamentate sub aspectul proporțiilor impactului social al inflației și recesiunii - în bună măsură generate de reformă -, al capacității populației de a suporta costuri sociale atât de mari, pe o perioadă nedefinită. Și aceasta, cu incontestabile efecte

nefavorabile asupra climatului social, a atitudinii față de muncă și a încrederii în reformă.

În aceste condiții, ale evoluției nivelului de trai al populației, ale degradării grave a situației unor categorii ale acesteia devine imperios necesară instituirea unor măsuri de protecție destinate familiilor celor mai puternic afectate de sărăcie. Este vorba de măsuri de acordare a unor ajutoare, bănești și în natură, persoanelor (familiilor) care fac dovada că veniturile lor nu depășesc minimul de supraviețuire, adică nu acoperă cheltuielile necesare hranei și plății unor bunuri și servicii de strictă necesitate (chirie, întreținere, transport etc.).

Aprecierea corectă a scăderii veniturilor reale (și a pierderilor înregistrate de populație din această cauză), ca dimensiune - cea mai evidentă și ușor măsurabilă - a costului social al reformei economice și parametru al eficienței măsurilor de protecție socială, impune luarea în considerare a două corelații importante.

Prima, este corelația cu evoluția producției și a productivității muncii, fundamentală pentru asigurarea echilibrului macroeconomic. Scăderea veniturilor reale ale populației a avut loc în strînsă legătură cu existența unui puternic dezechilibru între cerere și ofertă, între disponibilitățile bănești ale populației și cantitatea de bunuri și servicii produsă pentru consum, în condițiile unei penurii generalizate și cronice de bunuri de consum, îndeosebi de strictă necesitate. Dezechilibrul între veniturile populației și volumul producției destinate consumului a generat o inflație ascunsă, deosebit de puternică, transformată în inflație deschisă în urma liberalizării prețurilor. Astfel, creșterile mari de prețuri au avut, în principal, ca efect reducerea acestui dezechilibru, prin scăderea cererii solvabile. Din acest motiv, efectul lor

asupra volumului fizic al consumului se resimte într-o măsură mult mai mică decât o arată indicele veniturilor reale. Evident, există categorii de populație pentru care impactul creșterilor de prețuri asupra consumului este foarte puternic, prin scăderea cererii solvabile sub nivelul celei corespunzătoare acoperirii nevoilor la nivelul unui trai decent, după cum există și componente ale consumului (în special cele legate de satisfacerea unor nevoi de ordin superior) grav afectate de scăderea puterii de cumpărare a veniturilor.

Este important de subliniat, însă, că scăderea consumului este determinată în modul cel mai direct de scăderea producției, în general, și a producției de bunuri și servicii de consum, în special, precum și de lipsa resurselor necesare importului acestor bunuri. Amintim aici numai faptul că, în luna aprilie 1992, volumul producției industriale reprezenta mai puțin de 60% din media lunară a anului 1989 (din care în industria alimentară - 50%, industria textilă 46%, industria confecțiilor - 58%, industria pielăriei și încălțăminte - 50%, producția de mașini și aparate de uz casnic - 50%) iar productivitatea muncii în industrie în aceeași perioadă a scăzut cu peste 35%. Privită din punctul de vedere al cerințelor echilibrului macroeconomic, care impune respectarea cu rigurozitate a corelației între evoluția producției și a productivității muncii, pe de o parte, și cea a veniturilor reale, pe de altă parte, scăderea veniturilor reale ale populației și dimensiunile mari ale acestei scăderi sînt pe deplin explicabile. Dacă evoluția veniturilor reale nu este corelată cu cea a producției, aceasta nu poate să conducă decât la creșterea presiunii inflaționiste, a inflației deschise sau a celei reprimite, după cum se acționează asupra veniturilor nominale sau a prețurilor. Oprirea scăderii veniturilor reale ale populației poate fi realizată în fapt, numai în condițiile

stopării declinului producției naționale, ale relansării acesteia și restabilirii, pe această cale, a echilibrului între cerere și ofertă pe piața bunurilor și serviciilor de consum.

A doua corelație este cea dintre evoluția salariului și cea a timpului de muncă. Este cunoscut faptul că scăderea salariului real (mediu și minim) a avut loc pe fondul reducerii de mari proporții a timpului de muncă, prin mărirea numărului de zile de concediu de odihnă și sărbători, scurtarea duratei zilei și săptămînii de lucru, întreruperi ale activității, concedii de boală etc. Astfel, raportul între timpul efectiv lucrat și timpul calendaristic s-a redus, în industrie, de la 0,71 în 1989 la 0,61 în 1990 și 0,56 în 1991. Calculat pe unitatea de timp efectiv lucrat, salariul mediu a înregistrat scăderi mult mai modeste decât cele ale salariului mediu lunar.

În condiții normale, ale unui nivel de trai relativ înalt și dacă scăderea veniturilor reale realizate din salarii ar fi fost mai puțin dramatică, s-ar fi putut aprecia că, în cazul salariaților, pierderea de venituri a fost compensată de creșterea duratei timpului liber, care constituie o componentă importantă a nivelului de trai. Acest lucru este, într-o anumită măsură, adevărat și în condițiile noastre: reducerea săptămînii de lucru și creșterea duratei concediului de odihnă constituie un câștig cert pentru standardul de viață al salariaților. Utilitatea timpului liber, care dă măsura adevărată a acestui câștig, se judecă, însă, în comparație și în corelație cu utilitatea bunurilor și serviciilor care pot fi achiziționate cu veniturile câștigate în timpul de muncă. Or, în condițiile în care în țara noastră producția este departe de a satisface, fie și la un nivel modest, nevoile populației (fără a mai vorbi de nivelul la care sînt satisfăcute nevoile de consum în celelalte țări europene, cu care vrînd-nevrînd se compară oamenii din țara

noastră), iar evoluția puterii de cumpărare a veniturilor afectează posibilitățile de satisfacere a nevoilor fundamentale ale unui număr tot mai mare de familii, câștigul datorat creșterii timpului liber este, după părerea noastră, mult mai puțin important decât pierderea de venituri.

Un alt aspect al corelației venituri-timp liber, cu implicații asupra aprecierii evoluției de trai în perioada actuală privește faptul că o parte a timpului liber câștigat poate fi și este utilizată de salariați pentru a-și asigura un spor de venituri la un al doilea loc de muncă (într-o unitate de stat sau particulară) într-o activitate pe cont propriu, în gospodăria personală etc. Fenomenul este insuficient reflectat de statistică, atât sub aspectul veniturilor realizate cât și al timpului de muncă utilizat, ceea ce înseamnă că, de fapt, cel puțin pentru o parte a populației, veniturile nominale sînt mai mari, iar scăderea celor reale mai mică decât arată datele statistice disponibile. Apreciem însă, că în țara noastră fenomenul, deși nu mai este de neglijat, nu a luat proporții atât de mari încît să schimbe radical concluziile rezultate din analiza urmărilor scăderii salariului real asupra nivelului de trai al populației.

##### **5. Reforma în domeniul social**

Față de eforturile întreprinse pentru protecția populației în fața riscurilor determinate de măsurile de reformă sau pentru soluționarea unor probleme sociale stringente, măsurile care vizează reforma în domeniul social, construcția unui sistem modern de protecție socială, compatibil cu mecanismele economiei de piață, sînt sporadice, aproape inexistente. În afara constituirii sistemului de asigurare socială pentru șomaj, au fost adoptate numai unele modificări și completări ale legislației de asigurări sociale și pensii, care privesc drepturile de asigurări sociale și

finanțarea sistemelor. Au fost efectuate unele modificări în sistemul de pensii; a fost instituit un sistem de protecție a urmașilor eroilor revoluției și a răniților din timpul revoluției; au fost acordate o serie de indemnizații, sporuri și înlesniri invalizilor, veteranilor și văduvelor de război, de asemenea unele înlesniri pensionarilor, elevilor și studenților; a fost instituită indemnizația pentru mamele care își prelungesc concediul de maternitate pînă cînd copilul împlinește un an; au fost operate modificări în sistemul de finanțare a indemnizației pentru concedii de boală; au fost modificate cotele de contribuție la bugetul asigurărilor sociale; s-au adoptat unele soluții tranzitorii pentru finanțarea pensiilor țărănimii etc. De asemenea, a început un proces de privatizare în domeniul ocrotirii sănătății (prin înființarea unor cabinete medicale particulare și privatizarea farmaciilor) și a învățămîntului, îndeosebi al celui superior. Se produce, de asemenea, o masivă trecere în proprietatea privată a locuințelor construite din fondurile statului, prin cumpărarea lor, în condiții avantajoase, de către locatari. Practic, însă, în domeniul social nu au fost adoptate încă acte normative menite să introducă modificări esențiale, să inițieze procesul de reformă a securității sociale în ansamblul ei și a diferitelor sale componente (pensii, alocații familiale, sănătate).

Reforma în acest domeniu este absolut necesară. Ea trebuie gîndită pe termen lung și în strînsă corelație cu reforma economică, pornind de la tot ceea ce are bun actualul sistem. Reforma trebuie să vizeze sistemul instituțional, sfera de cuprindere și conținutul sistemului de prestații sociale, sistemul de finanțare și gestiune a resurselor, urmărind: a) satisfacerea la un nivel cît mai înalt posibil a nevoilor de protecție socială; b) orientarea protecției spre familie și

renunțarea la asocierea diferitelor tipuri de alocații, ajutoare și compensații la categoriile de venituri personale existente (salarii, pensii etc.); c) sporirea eficienței utilizării resurselor alocate sferei sociale și eliminarea risipei de resurse; d) asigurarea stabilității resurselor, a echilibrului între cheltuieli și resurse, fără periclitarea echilibrului macroeconomic; e) formarea unui sistem de protecție care, nici prin modul de constituire a resurselor și nici prin modul de acordare a prestațiilor, să nu vină în contradicție cu dezvoltarea sistemului de stimulente economice, ci, dimpotrivă, să potențeze acțiunea acestora.

Evident, preocupări privind reforma în sfera socială există. Astfel, se află în pregătire, în diferite stadii de elaborare, începând de la dezbateri de principiu până la așteptarea dezbaterii în parlament, o serie de legi importante din acest punct de vedere: Legea asigurărilor sociale, Legea bugetului asigurărilor sociale și a unor măsuri pentru plata pensiilor tărânimii, Legea pensiilor, Legea alocațiilor familiale, Legea asistenței sociale, Legea sănătății etc. Se lucrează, de asemenea, la elaborarea Legii învățământului, lege cu implicații deosebite pentru domeniul social. Problema esențială care se ridică în legătură cu elaborarea acestor legi, fundamentale pentru construirea unui nou sistem de securitate socială, este aceea a abordării preponderent sectoriale, faptul că nu se întemeiază pe existența unui program coerent, încheiat, de reformă în domeniul social, care să răspundă obiectivelor majore ale dezvoltării sociale pe termen lung și necesității existenței unei strategii de realizare în timp a acestora, necesității unor clarificări de ordin principial privind dezvoltarea sistemelor de securitate socială, modul de organizare și finanțare a acestora. Procesul elaborării acestor legi păcătuiește și prin insuficientă transparență, prin faptul că nu se

întemeiază pe o dezbatere largă a modificărilor necesare și a soluțiilor preconizate, nu numai cu specialiști în domeniile respective, ci și în rîndul categoriilor de populație care intră sub incidența acestor reglementări. Reforma în acest domeniu presupune modificări care afectează, pe termen lung, viața întregii societăți. Din acest motiv, este necesar ca populația să înțeleagă importanța și avantajele schimbărilor propuse și să le accepte pe cele care, într-o primă fază, o dezavantajează.

Sub aspect organizatoric - instituțional, activitatea de protecție socială, înfăptuirea politicii sociale a guvernului se realizează prin intermediul Ministerului Muncii și Protecției Sociale, al altor ministere și departamente care coordonează activitatea diferitelor sectoare sociale - Ministerul Sănătății, Secretariatul de Stat pentru Handicapați, Ministerul Învățământului și Științei etc -, al administrațiilor caselor de asigurări sociale ale diferitelor categorii de populație, al comisiilor constituite pentru soluționarea diferitelor probleme - Comisia Națională pentru Indexare, Comisia Mixtă Guvern-Sindicate etc. În activitatea de protecția socială sînt implicate, de asemenea, unitățile economice - societățile comerciale și regiile autonome, organizațiile patronale, sindicatele, o serie de instituții și organizații obștești și private, bisericile, organizații de binefacere, organizații și asociații reprezentative pentru diferite categorii de populație (pensionari, handicapați, tineret, femei, consumatori etc.). Apreciem că, pentru concepția și elaborarea programelor de politică socială, ca și pentru coordonarea și urmărirea realizării lor, ar fi necesară constituirea, pe lângă guvern, a unui Consiliu pentru politica socială, format din reprezentanții tuturor departamentelor cu

responsabilitate în acest domeniu, specialiști din cercetare, precum și din reprezentanți ai sindicatelor, patronatului și organizațiilor reprezentative pentru categoriile de populație

care au nevoie de protecție socială. Acesta ar putea constitui și un cadru de dezbateră a programelor de reformă și a propunerilor legislative în domeniul social.

*1) Nivelul veniturilor reale ale celei mai mari părți a familiilor din țara noastră a înregistrat, în cei aproape doi ani care au trecut de la declanșarea acțiunii de liberalizare a prețurilor, scăderi atât de mari, încât minimul necesar de trai estimat pentru condițiile și standardul general de viață ale anilor 1988-1990 și actualizat în funcție de evoluția prețurilor rămâne numai un parametru cu valoare comparativă, permițând aprecierea dimensiunilor procesului de sărăcire a populației; valoarea lui operațională se pierde, treptat, pe măsură ce categorii tot mai mari de populație se situează sub acest minim sau în apropierea lui, întrucât programele de protecție a săracilor pot cuprinde numai un segment redus al populației: pe cei care se situează la un nivel foarte scăzut în comparație cu nivelul general de trai existent la un moment dat.*